

བོད་ཡིག

གཟི། ལྷུང་གཏམ་

དང་གནའ་ཇུས་

རིག་པའི་ཞིབ་

འཇུག

ལྷུང་གཏམ་ · གནའ་ཇུས་རིག་པ་ · ཚན་རིག་གི་ཞིབ་འཇུག

tibetanmyth.com · ༢༠༢༢ ལྷོ་བ་ ༡༠ པ།

འདི་ནི་tibetanmyth.com གྲྭ་ཆོག་གི་ཆེད་དུ་བརྩམས་པའི་རྩོམ་ཡིག་ཡིན། བསྐྱེད་ཆོས་ 2026 ལྷ་ 10 ཚེས་ 1།
 གྲྭ་ཆོག་པའི་ཐོན་འགྲོ། གྲྭ་ཆོག་གཉིས་པའི་"སྤྱད་གཏམ་"ནི་བོད་མིའི་དག་རྒྱུ་སྤྱད་གཏམ་གྱི་རྩོམ་རིག་གི་རྒྱ་ཆ་ཡིན་པས་ལོ་རྒྱུས་གྱི་
 དཔལ་ཉག་སྤྱི་མི་བཟུང་། གྲྭ་ཆོག་གསུམ་པའི་"གན་དུས་རིག་པ་"ནི་བདལ་བཞོན་གྱི་དངོས་པོ་དང་ཚན་རིག་གི་བཟླ་དཔྱད་ལ་
 གཞི་བཅོལ་བ་ཡིན།

བོད་ཡིག་གི་མིང་ནི་"གཟེ།"ཡིན་ཞིང་། དོན་ནི་"འོད་ཟེར་"དང་"གསལ་བ་""བརྗོད་ཆགས་པ་"བཙས་ཡིན། གྱི་མིང་"ཐན་
 གུའུ་"(གནམ་གྱི་ལུ་ཏྲིག)ཞེས་པ་ནི་དེང་རབས་ཚོང་དོན་པས་བཏགས་པའི་མིང་སྟེ། གནའ་བོའི་མིང་མིན།

ལྷའི་སྐུ་ཆ། གཟི་ནི་གནམ་གྱི་ལྷ་མ་སྟེ་གྱི་སྐུ་ཆ་ཡིན། གཟི་ལ་སྐྱོན་ཚུང་ཙམ་བྱུང་ན་ལྷ་མི་ཡུལ་དུ་འཕངས་པས། འཛིག་རྟེན་དུ་སྐྱོན་མེད་པའི་གཟི་རྟེན་མི་སྟི།

- དབྱིན་ཇིའི་བཅའ་ཤག་དུ་བཞུགས་པའི་ཡུལ་གྱི་རྒྱལ་བང་(མེ་སྲོ་པོ་ཏ་མི་ཡ)ནས་བཞོས་པའི་མུ་ཏིག་སྤྱི་ལོ་ཐེན་ 2200-2000། མདོག་ནག་སྤྱི་གཉིས་དཀར་པོའི་སྒོར་ཐིག་གཅིག
- གནའ་བོའི་བླ་བེལ་གྱི་དུས་སྐབས་ཀྱི་གཅིག་དཀར་པོའི་སྒོར་ཐིག་ཅན། རྒྱབ་ངོས་སུ་བྱུང་ཡིག་གིས་"རྒྱལ་པོས་ཉི་མའི་ལྷ་ལ་ཕུལ་"ཞེས་བྲིས་ཡོད།
- སིར་དར་ཡ་གཙང་པོའི་ཡུང་པའི་ཡུ་ཡི་ག་རག་གི་སི་ཐེ་ཡན་གྱི་བང་སོ། སྤྱི་ལོ་ཐེན་ 7-6 དུས་རབས། ཀ་བ་ལྷ་བུའི་གཟི། རྒྱ་གར་ནས་དཔེ་རབ་འདོད།
- ཏ་ཇི་ཀི་སི་ཐན་གྱི་རྒྱལ་ཡོངས་བཅའ་ཤག་སྤྱི་ལོ་ཐེན་ 4-2 དུས་རབས། ལེབ་མོ་ལྷ་བུའི་གཟི།
- ཐིན་ཙང་གི་ཇི་ཡར་ཇན་ཁ་ལའི་བང་སོ་ཚགས་(2013-2014 བཅའ་བཞོས)། བདུན། ལོ་ངོ་ 2500 ཙམ་ཐེན།
- ཐིན་ཙང་ཏུ་ཐི་ཁུར་གན་གྱི་ཞང་པ་པའོའི་བང་སོ་(1979)། གཅིག

• བོད་ཀྱི་ཆུ་ཐག་གི་བང་སྟོན་གཟི་གསུམ་(གཅིག་ཆག་པ།) ལོ་ངོ་ 2000 ཙམ་སྟེན། དེའི་བང་སྟོན་ལུགས་སྟོལ་དང་སྟེ་མེའི་བོན་དབར་འབྲེལ་བ་དམ་ཟབ་ཡོད། (འདི་ནི་དེ་ཐོག་གི་བརྒྱུད་སྟོན་ཙམ་ཡིན་པས། བཅའ་བཞོན་སྟུན་ལུ་དངོས་མཐོང་བར་སྟུག་དགོས།)

• རྒྱ་ནག་གི་ས་ཁུལ་ཁག་ཏུ་ཡང་རིགས་འདྲའི་མུ་ཏིག་བྱུང་།

གཏན་འབེབས། དཔང་རྟགས་ཡོད་པ་དག་གིས་བསྟན་དོན། ཆོས་བཟོས་འབྱུང་མཁའ་མུ་ཏིག་གི་ལག་ཙལ་གྱི་འབྱུང་ཁུངས་ནི་སི་ལྷུ་ལུང་པའི་ཕྱོགས་ཡིན་ཞིང་། རྒྱ་གར་–ཀྲང་ཨེ་ཤི་ཡ–ཤིན་ཅང་གི་ཆོང་ལམ་བརྒྱུད་ནས་བོད་ཀྱི་མཐོ་སྒང་དུ་དཔོར་ཏེ་བོད་དུ་དམ་པར་བྱུང་། འོན་ཀྱང་"གཟི་དག་པ་"ཞེས་པའི་འབྱུང་ཁུངས་ངེས་པ་དང་མཚན་ཉིད་བཏན་པོའི་སྟོན། རིག་པའི་ཁོད་དུ་དུང་གཏན་འབེབས་བྱུང་མེད་པས་ཆོག་ཏུ་ཅང་ཆོད་ཐག་བཅད་ནས་བཤད་མི་རུང་། བོད་མིའི་སྟོལ་རྒྱུན་དུ་གཟི་ནི་"རང་བྱུང་ལས་གྲུབ་པ། མིས་བཟོས་པ་མིན་"ཟེར་ཞིང་(ད་ལྟོ་འབྲེག་པས་ཐང་དུ་གཟི་རྟེན་གྱི་ཡོད།) འོན་ཀྱང་ཆོན་རིག་གི་བརྟག་དཔྱད་ཀྱིས་རི་མོ་ནི་མིས་བཟོས་པ་ཡིན་པ་གཏན་ཁེལ་བྱུང་།

ལག་ཙལ།

རྒྱ་ནི་མཁའ་དཀར་པོ་འམ་འབྱུང་མཁའ་ཡིན། ཐོག་མར་མུ་ཏིག་གི་པོ་ནག་པོར་བཅོས་(ནག་ཆོས་མཁའ་གྱི་ཁུང་བུ་ཕྱ་མོར་འཇུག)། དེ་རྗེས་ཆུ་ཁའི་ཆོས་ཀྱིས་ངོས་སུ་རི་མོ་བྲིས་ནས་བསྟོས་པས་ཆོས་པོག་སར་དཀར་པོར་འབྱུང་། དེ་ལ་"ནག་སྟེང་དཀར་རིས་"ཟེར། སྟེན་དུ་ཁུང་བཞོན་ནས་རི་མོ་བཟོ། MDPI ཡི་འོད་ཟེར་གྱི་བརྟག་དཔྱད་(XRD, XRF, μ -XANES)ཀྱི་གྲུབ་འབྲས། གཟི་རྟེན་ངོ་མ་ནི་རང་བྱུང་གི་འབྱུང་མཁའ་ངོ་མ་ཡིན་ཞིང་། རི་མོ་ནི་ཕྱིས་སུ་མིས་བཟོས་པ་ཡིན།

རི་མོ།

སྟོར་ཐིག་དང་གཞུགས་དབྱིབས་སོ་སོ། མདོག་ནི་སྟུག་ནག་སྟེང་བ་དཀར་པོ། "ཁྱག་ཙལ་"(དཀར་རིས་ནང་གི་དམར་ཐིག་ཕྱ་ཁོད་"འབྱུག་གི་ཤུན་པའི་རི་མོ་"ནི་ཉོ་མཁན་གྱིས་དགའ་ས། མིག་གི་གྲངས་ཀྱིས་དོན་དང་རིན་ཐང་གཏན་འབེབས།

༥། བེད་སྟོད་གཙོ་བོ།

སྟུང་སྟོན། — བེད་སྟོད་གཙོ་བོ། བོད་མིས་གཟིས་"མིག་ངན་"སེལ་ཞིང་། ལུལ་ལྷ་གཞི་བདག་སྟུང་མ་ཡི་དམ་མེས་པོ་བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའ་བཅས་འགྲུགས་པར་ཡིད་ཆེས། གུས་པར་བྱ་དགོས།

- གཟིམ་མེས་པའི་དོ་བོ་ཕྱིད་ཀ་ནི་ལག་རྩལ་བསྐྱུག་པ་ལས་བྱུང་(དྲ་རྩལ་ལྟུང་ཆོས་ཀྱི་གནད་དུང་ཆང་མེས་མེད། ཕྱིད་ཀ་ནི་བོད་མིའི་"གནམ་གྱིས་གནང་བ་"ཞེས་པའི་དད་པ་དང་ཡ་མེས་ཀྱི་འོ་ར་མི་འཛོང་བའི་སློལ་ལས་བྱུང་། གཉིས་ཀས་ཆུ་རིག་གི་ཞིབ་འཇུག་གི་དཔེ་མཚན་ཉུང་དུ་བཏང་།

- "ལྷན་ཁྲིའི་ཁྲི་ལོ་ 641 ལོར་གཟི་བོད་དུ་བྱེད་ནས་ཇོ་ཁང་གི་སྐུ་ལྟ་ལ་བཅངས་"ཞེས་པ་ནི་དེ་ཐོག་ཙམ་དུ་སྤྲང་ཞིང་།
རིག་པའི་ཁྲུངས་མེད་པས་དོགས་པ་ཐོན་དགོས།
- སྐར་དོ་ལས་གྱུར་པ་དང་བྱུང་པར་གྱི་ཁབ་ལེན་ལུས་པ། ཡན་པའི་ལུས་པ་སོགས་ནི་ཚན་རིག་གི་དཔང་རྟགས་མེད་པས་དེང་
རབས་ཚོང་དོན་གྱི་སྤྲང་ཙམ་དུ་བཟུང་དགོས།
- ལྷ་མ་ཁའི་ལོ་རྒྱུས་ The Necklace of Zi (1981) བཅུ་མས་ཤིང་། བོན་དང་ཞང་ཁུང་གི་རིག་གཞུང་གི་ངོས་ནས་
གཟི་སྤང་། རྟོག་རྒྱུན་གྱི་དཔེ་ཆར་འོས།

ལོ་ཁྲི་ལྷན་

1. Wikipedia "Dzi bead"
2. MDPI Heritage 2020, "Exploring the Dzi Bead with Synchrotron Light": <https://www.mdpi.com/2571-9408/3/3/56>
3. Wikipedia "Etched carnelian beads"; <https://www.harappa.com/blog/etched-carnelian-beads>
4. Chinese Archaeology 14 (2014), "Study on the etched carnelian beads unearthed in China": <https://b5d7ac.staticwbm.com/20230219225924/http://www.kaogu.cn/uploads/soft/Chinese%20Archaeology/14/20180303y3.pdf>
5. 360doc 《西藏考古发掘天珠：蚀花工艺与受沁现象深度探析》(2024)——དེ་ཐོག་གི་བརྒྱུད་སྤྲང་
ཙམ། བཅུ་མ་ཁའི་སྐུ་ལྟ་ལ་བཅངས་མཐོང་བར་སྤྲང་དགོས།
6. "The Legend of Tibetan Dzi Bead"
7. Namkhai Norbu, The Necklace of Zi (1981)

བསྐྱེད་ཆེས་ 2026 ལྷ་ 10 ཆེས་ 1། ལུ་ཐག་གི་བང་སོའི་སྐོར་བཅུ་མ་ཁའི་སྐུ་ལྟ་ལ་བཅངས་མཐོང་བར་སྤྲང་དགོས།